

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

7.1 สรุปและอภิปรายผล

จากการวิเคราะห์ประโยคคำถามในมาตุภาษาในแง่มุมของการจำแนกชนิดของประโยคคำถาม ในมาตุภาษา พบว่าผลการศึกษาสอดคล้องกับสมมติฐานคือ มาตุภาษามีรูปแบบประโยคคำถามแบบตอบรับปฏิเสชมากกว่ารูปแบบประโยคคำถามแบบให้ตอบเพื่อความ และแบบให้เลือกตอบ ในการวิจัยนี้พบประโยคคำถามอีกชนิดหนึ่งที่ยังไม่มีผู้ใดศึกษาไว้คือประโยคคำถามแบบแสดงด้วยหน่วยตามย้า การใช้ประโยคคำถามของแม่มีการเปลี่ยนแปลงทั้งในแง่ชนิดและจำนวนอย่างมีความสัมพันธ์กับพัฒนาการของทารก โดยได้ข้อสรุปเพิ่มเติมว่าการที่ประโยคคำถามแต่ละชนิดมีปริมาณเปลี่ยนแปลงต่างกันนั้น เนื่องจากประโยคคำถามเหล่านั้นมีองค์ประกอบทางความหมายแตกต่างกัน และองค์ประกอบเหล่านี้ช่วยสะท้อนให้เห็นว่าแม่มีการปรับภาวของตนให้เหมาะสมกับพัฒนาการของทารก

ในส่วนของการศึกษาบทบาทของประโยคคำถามศึกษาได้จากวัจนกรรมของประโยคคำถาม พบบทบาทสำคัญของมาตุภาษาคือ บทบาทเพื่อการสอน (Didactic) บทบาทในการแสดงอารมณ์ความรู้สึกของแม่ (Expressive) และ บทบาทในการดึงดูดความสนใจ (Draw attention) การวิจัยได้คำตอบตรงกับสมมติฐานที่ว่าบทบาทสำคัญของมาตุภาษาคือการสอนและการเข้าปฏิสัมพันธ์ บทบาทของประโยคคำถามจะเปลี่ยนแปลงไปทั้งในแง่ชนิดและจำนวน และการเปลี่ยนแปลงนี้มีความสัมพันธ์กับพัฒนาการของทารก ข้อสรุปโดยย่อดังกล่าวมาแล้วนี้จะนำมาอภิปรายผลเป็น 5 ประการดังต่อไปนี้

7.1.1 ประโยคคำถามในมาตุภาษาในภาพรวม

ในการวิเคราะห์ข้อมูลมาตุภาษาของงานวิจัยนี้มีปริมาณคำพูดที่เป็นประโยคคำถามอยู่มากกว่าหนึ่งในสี่ (ร้อยละ 27.8) ของถ้อยคำทั้งหมดที่แม่พูดกับทารก และในจำนวนนั้นเมื่อศึกษาเชิงพัฒนาการพบว่า ปริมาณประโยคคำถามมีแนวโน้มลดลงเมื่อทารกเจริญวัยขึ้น กล่าวคือในวัยแรกเกิดแม่ใช้ประโยคคำถามค่อนข้างน้อย (ร้อยละ 16.3) ต่อมาในวัย 3 เดือนพบว่ามีการใช้ประโยคคำถามมากที่สุด (ร้อยละ 29) และมีแนวโน้มลดลงเล็กน้อยเมื่อทารกอยู่ในวัย 6 เดือน (ร้อยละ 24.2) ปริมาณลดลงอย่างเห็นได้ชัดเมื่อทารกอยู่ในวัย 9 เดือน (ร้อยละ 20.2) และ 12 เดือน (ร้อยละ 20.2)

ในช่วงแรกเกิดมีการใช้ประโยคคำถามน้อย เนื่องจากทารกแรกเกิดเป็นช่วงที่แม่และทารกยังต้องมีการปรับตัวทั้งสองฝ่าย โดยเฉพาะอย่างยิ่งข้อมูลวิจัยชิ้นนี้เป็นทารกในช่วง 2 สัปดาห์แรก ทารกยังต้องปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมนอกครรภ์มารดา ทำให้มีการตอบสนองน้อยมาก และแม่ก็ยังคงเรียนรู้ทำความเข้าใจกับทารก ต่อมาช่วง 3 เดือนเป็นช่วงที่แม่ก็คุ้นเคยกับทารกมากขึ้นและฝ่ายทารกก็พัฒนาการตอบสนองได้มากขึ้น ประโยคคำถามจึงเพิ่มขึ้นอย่างเห็นได้ชัด เพื่อกระตุ้นพัฒนาการด้านให้มากขึ้น อย่างเข้า 6 เดือนพบว่ามีการใช้ประโยคคำถามลดลงเนื่องจากทารกมีพัฒนาการทางกายที่อำนวยความสะดวกการโต้ตอบปฏิสัมพันธ์โดยอวัจนภาษามากขึ้น ทารกสามารถเริ่มปฏิสัมพันธ์ได้ด้วยตนเองโดยใช้อวัจนภาษา ประโยคคำถามจึงลดลง และลดลงมากในวัย 9 เดือนและ 12 เดือน เนื่องจากในช่วงนี้ทารกมีพัฒนาการทางกายและเชอว้ปัญญามากขึ้น ทารกมีความอยากรเรียนรู้โลก และสามารถเคลื่อนที่ได้ด้วยตนเองแล้ว การเร้าปฏิสัมพันธ์จึงมีความจำเป็นน้อยลง

7.1.2 ประโยคคำถามชนิดต่างๆในมาตุภาษา

เมื่อจำแนกประเภทประโยคคำถามในมาตุภาษาเป็น 4 ชนิดคือประโยคคำถามแบบตอบรับ ปฏิเสธ แบบแสดงด้วยหน่วยถามย้า แบบให้ตอบเพื่อความและแบบให้เลือกตอบ พบประโยคคำถามแบบตอบรับปฏิเสธมากที่สุด(ร้อยละ 44.1) รองลงมาคือแบบให้ตอบเพื่อความ (ร้อยละ 34) แบบแสดงด้วยหน่วยถามย้า (ร้อยละ 21.8) และแบบแบบให้เลือกตอบมีน้อยที่สุดคือพบเพียงสองประโยคเท่านั้นในวัย 6 เดือน สาเหตุที่ประโยคคำถามชนิดนี้มีน้อยเพราะเป็นประโยคคำถามที่มีลักษณะคาดคั้นให้ตอบเนื่องจากการจำกัดทางเลือก ในกรณีของมาตุภาษานั้นผู้ฟังยังไม่อยู่ในสภาพที่จะรู้หรือเข้าใจสิ่งต่างๆพอที่จะให้ข้อมูลได้ เป็นที่น่าสังเกตว่าในภาษาที่ผู้ใหญ่สนทนากันก็ยังพบประโยคคำถามชนิดนี้น้อยมากเช่นกัน

เป็นที่น่าสนใจที่พบว่าประโยคคำถามแบบตอบรับปฏิเสธและให้ตอบเพื่อความมีปริมาณมากกว่าประโยคคำถามชนิดอื่นอย่างเห็นได้ชัด เนื่องจากประโยคคำถามดังกล่าวมีลักษณะที่อำนวยความสะดวกและเร้าปฏิสัมพันธ์ (ดูบทที่ 6) ประโยคคำถามแบบตอบรับปฏิเสธมีการแสดงอารมณ์ความรู้สึกได้มาก ส่วนประโยคคำถามแบบให้ตอบเพื่อความมีลักษณะของความนำเสนอไม่สมบูรณซึ่งแม่มักใช้ในการสอนโดยการถามเองตอบเอง อีกทั้งเนื่องจากประโยคคำถามแบบตอบรับปฏิเสธและให้ตอบเพื่อความมีชนิดย่อยที่หลากหลายด้วย

เมื่อเปรียบเทียบปริมาณการใช้ประโยคคำถามชนิดต่างๆพบว่าประโยคคำถามแบบตอบรับปฏิเสธมีปริมาณน้อยลงเมื่อทารกอยู่ในวัย 6 เดือน ในทางตรงข้ามการใช้ประโยคคำถามแบบให้ตอบเพื่อความกลับมีปริมาณมากขึ้นในวัย 6 เดือนทั้งนี้อาจเป็นเพราะวัยแรกเกิด และ 3 เดือน ทารกมีปฏิสัมพันธ์กับแม่ในลักษณะที่เป็นฝ่ายรับ แม่จึงใช้ประโยคคำถามแบบตอบรับปฏิเสธที่มีการแสดงอารมณ์และ

ความหมายเชิงทัศนคติสูงเพื่อเราให้เกิดปฏิสัมพันธ์ แต่เมื่อทารกอยู่ในวัย 6 เดือน ทารกเริ่มมีปฏิสัมพันธ์กับแม่ด้วยอวัจนภาษามากขึ้น และมากขึ้นตามลำดับในวัย 9 ถึง 12 เดือน คือ ทารกเริ่มเรียนรู้โลกด้วยตนเอง และออกห่างจากแม่มากขึ้นเนื่องจากสามารถคลานไปได้อย่างว่องไวขึ้น แม่จึงใช้ประโยคคำถามชนิดนี้น้อยลงเนื่องจากไม่จำเป็นต้องตั้งรังกาทารกไว้กับตนให้มากนัก ส่วนประโยคคำถามแบบให้ตอบเนื้อความมีปริมาณมากเมื่อทารกเติบโตขึ้นเนื่องจากเหตุผลเดียวกันนี้ ประโยคคำถามแบบให้ตอบเนื้อความมีลักษณะความน่าเสนอที่ไม่สมบูรณ์ แม่ใช้อำนวยต่อการเรียนรู้โดยการถามทารกขณะเห็นคำตอบอยู่ตรงหน้า หรือบางครั้งใช้ในการถามเองตอบเองอยู่มาก เป็นการกระตุ้นให้ทารกเรียนรู้สรรพสิ่งและกริยาอาการของสรรพสิ่งที่เห็นได้ในบริบท

ประโยคคำถามที่น่าสนใจในมาตุภาษาคือแบบตอบรับปฏิเสธและแบบให้ตอบเนื้อความ เนื่องจากพบว่ามีปริมาณมาก และมีชนิดย่อยที่มีองค์ประกอบทางความหมายแตกต่างกัน จากการศึกษาพบว่าเกณฑ์ในการจำแนกชนิดย่อยของประโยคคำถามที่มีผลต่อการอธิบายในเรื่องพัฒนาการของทารก และแสดงให้เห็นบทบาทที่มีนัยสำคัญทางการสื่อความอันเป็นลักษณะเฉพาะในมาตุภาษานั้น คือ ข้อสมมุติในการรู้ข้อเท็จจริง การแสดงออกในเรื่องความเชื่อดั้งเดิมของผู้พูด และ ความหมายเชิงทัศนคติ

ประโยคคำถามแบบตอบรับปฏิเสธมีปริมาณมากที่สุด (ร้อยละ 44.2) ประกอบด้วยคำถาม 4 ประเภท พบว่าประเภทแรก คือประเภทที่ไม่มีการแสดงความเชื่อดั้งเดิมและเป็นความใหม่ (ใหม่ หรือ ยัง) มีปริมาณการใช้เพิ่มขึ้นตามวัยของทารก เนื่องจากองค์ประกอบทางความหมายของคำถามประเภทนี้อำนวยให้ใช้เป็นคำถามแท้เสียส่วนมาก สำหรับทารกที่อยู่ในวัยแรกเกิดซึ่งยังไม่สามารถได้ตอบปฏิสัมพันธ์ได้ชัดเจนจึงมีการถามชนิดนี้น้อย สำหรับประเภทที่สอง คือ ประเภทที่ไม่มีการแสดงความเชื่อดั้งเดิมและเป็นความเก่า (หรือเปล่า) แฝงการรุกร้า ความมาก จึงพบน้อยเพราะไม่เหมาะจะใช้ในการเราให้เกิดปฏิสัมพันธ์ ในขณะที่ประเภทที่สาม (หรือ) มีแนวโน้มลดลงหลังวัย 3 เดือน เนื่องจากมีการแสดงว่าไม่เชื่อในค่าความจริงเท็จของความน่าเสนอ จึงแฝงทัศนคติในการท้าทาย การท้าทายนี้เองที่แม่สามารถใช้เป็นเครื่องมือในการเร้าปฏิสัมพันธ์ จึงเกิดมากในช่วงวัยแรกเกิด แต่เมื่อทารกมีความสามารถในการโต้ตอบปฏิสัมพันธ์ด้วยตนเองมากขึ้นในวัย 6 เดือน ปริมาณของคำถามประเภทนี้จึงลดลง และประเภทที่สี่ คือ ประเภทที่แสดงว่าเชื่อในค่าความจริงเท็จของความน่าเสนอ (ใช่ใหม่ ใช่หรือเปล่า ไม่ใช่หรือ เอะ) มีปริมาณการเกิดน้อยมากในทุกช่วงวัยเนื่องจากองค์ประกอบทางความหมายของประโยคคำถามดังกล่าวมีสถานภาพของความน่าเสนอเป็นความเก่า (Given information) และการมีความมั่นใจในความเชื่อดั้งเดิมอย่างมาก ทำให้ประโยคคำถามประเภทนี้แฝงการรุกร้า และคุกคามมาก จึงไม่ค่อยใช้ในการเร้าให้เกิดปฏิสัมพันธ์ โดยเฉพาะในความสัมพันธ์ระหว่างแม่กับลูก

ประโยคคำถามแบบให้ตอบเพื่อความมีปริมาณมากเป็นอันดับที่สอง (ร้อยละ 34) ประกอบด้วย ประโยคคำถาม 3 ประเภท ตามชนิดของเนื้อความที่ผู้ถามต้องการเป็นคำตอบ คือ ประโยคคำถามที่ต้องการคำตอบซึ่งเป็นนาม กริยา และส่วนเสริม (จำนวน เวลา และสถานที่) การเปลี่ยนแปลงปริมาณของประโยคคำถามเหล่านี้สอดคล้องกับพัฒนาการทางกายของทารก ประโยคคำถามที่ต้องการข้อมูลซึ่งเป็นนามมีการเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นในวัย 6 เดือน และมีปริมาณมากขึ้นเมื่อทารกเจริญวัยขึ้น ในทางตรงข้าม ประโยคคำถามที่ต้องการข้อมูลซึ่งเป็นกริยามีการเปลี่ยนแปลงลดลงเมื่อทารกอยู่ในวัย 6 เดือนและเจริญวัยขึ้น ทั้งนี้เนื่องจากทารกก่อน 6 เดือนยังไม่แสดงการเรียนรู้สิ่งใหม่ๆรอบตัวได้ชัดเจนเท่ากับทารกวัยหลัง 6 เดือน เนื่องจาก ทารกวัย 6 เดือน หลัง 6 เดือนมีการเคลื่อนไหว หยิบจับสรรพสิ่งด้วยมือแล้ว แม้จึงตอบสนองความอยากรู้อยากเห็นนี้ด้วยการใช้ประโยคคำถามที่ต้องการคำตอบที่เป็นนาม ส่วนทารกในวัยก่อน 6 เดือนซึ่งยังไม่แสดงการเรียนรู้สิ่งใหม่ๆรอบตัวด้วยการไขว่คว้า มีเพียงการจ้องมอง สังเกต รับรู้ และตอบสนองกริยาอาการของผู้เลี้ยงด้วยสีหน้าท่าทางเท่านั้น แม้จึงตอบสนองการสังเกต และการรับรู้กริยาอาการของแม่ด้วยการใช้ประโยคคำถามที่ต้องการคำตอบที่เป็นกริยา นอกจากนี้พบว่า ประโยคคำถามที่ต้องการข้อมูลซึ่งเป็นส่วนเสริมมีปริมาณน้อยในช่วงวัยแรกเกิดถึง 6 เดือน แต่เมื่อทารกเจริญวัยขึ้น คือ ในวัย 9 เดือน มีปริมาณเพิ่มขึ้นอย่างเห็นได้ชัด อธิบายได้ว่าเป็นเพราะในวัยนี้ทารกเริ่มสามารถเคลื่อนที่ไปยังที่ต่างๆด้วยตนเองได้อย่างรวดเร็ว และบางคนเริ่มตั้งไข่ ชี้ให้เห็นได้ว่าทารกมีสมรรถภาพในการเคลื่อนที่ แม้จึงมีการกล่าวถึงสถานที่มากเป็นการนำทารกให้รู้จักโลกเพิ่มขึ้น

7.1.3 บทบาทของประโยคคำถามในมาตุภาษา

เมื่อได้ทำการวิเคราะห์บทบาทของประโยคคำถามในมาตุภาษาจากวัจนกรรม ร่วมกับการพิจารณาบริบท พบว่ามีความสอดคล้องกับสมมติฐานที่ว่า บทบาทสำคัญของมาตุภาษาคือการสอน และการเข้าปฏิสัมพันธ์ นอกจากนี้ยังได้ข้อสรุปเพิ่มเติมว่ามาตุภาษามีบทบาทในการดึงดูดความสนใจ (Draw attention) ประกอบไปด้วยบทบาทในการเชื่อมต่อการสนทนา (Conversational tie) และบทบาทในการควบคุมพฤติกรรม (Controlling role) ซึ่งแสดงออกอย่างชัดเจนด้วยรูปภาษา กล่าวคือ มีการใช้ประโยคคำถามแบบแสดงด้วยหน่วยถามย้าเป็นจำนวนมากกว่าการสนทนาที่ผู้ใหญ่สนทนากัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยเกี่ยวกับบทบาทของมาตุภาษาที่ผ่านมาดังนี้

1) ประโยคคำถามที่ใช้ถาม และบอก มีบทบาทเพื่อการสอน (didactic) (Kitamura and Bumham, 1997) และการเรียนรู้การใช้ภาษาเพื่อการสื่อสาร (communicative function) (Snow, 1977 ; McLughlin, White, McDevitt and Raskin, 1983 quoted in Gallaway, Clare and Richards, Brown J. 1994)

(2) ประโยคคำถามที่ใช้แสดงอารมณ์ความรู้สึก มีบทบาทในการแสดงอารมณ์ความรู้สึกของแม่ (Expressive) (Ferguson, C.A., 1977) และอำนวยความสะดวกให้เกิดปฏิสัมพันธ์ทางสังคม (Kitamura and Burnham, 1997)

(3) ประโยคคำถามที่ใช้สั่งและจัดการปฏิสัมพันธ์ มีบทบาทในการดึงดูดความสนใจ (Draw attention) (Kitamura and Burnham, 1997) อีกทั้งเป็นการพยายามปรับระดับประคองสถานการณ์การสนทนากับทารกให้ต่อเนื่องไปได้ (Malone and Guy, 1982 ; Andrews and Bernstein, 1987 quoted in Gallaway, Clare and Richards, 1994.)

พัฒนาการบทบาทของประโยคคำถามพิจารณาได้จากพัฒนาการของประโยคคำถาม จึงกล่าวได้ว่าบทบาทของประโยคคำถามในมาตุภาษามีการเปลี่ยนแปลงอย่างมีความสัมพันธ์กับพัฒนาการของทารก

ประโยคคำถามแบบตอบรับปฏิเสธมีความนำเสนอสมมุติและแฝงความหมายเชิงทัศนคติ จึงมีการแสดงอารมณ์ความรู้สึกออกมากับการนำเสนอความนั้นด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งประโยคคำถามแบบแสดงด้วยหน่วยถามย้ายังเป็นคำแสดงความรู้สึกได้เอง จึงมีบทบาทในการแสดงอารมณ์ความรู้สึกสูง เช่น ประโยคคำถามชนิด"หรือ" แสดงว่าผู้พูดไม่เห็นด้วยหรือไม่เชื่อว่าความนำเสนอนั้นจะเป็นจริง การแสดงออกดังกล่าวมีลักษณะของความท้าทายมาก เป็นบทบาทในการแสดงอารมณ์ความรู้สึกของแม่ (Expressive) เพื่ออำนวยความสะดวกให้เกิดปฏิสัมพันธ์ทางสังคม ประโยคคำถามแบบให้ตอบเนื้อความเป็นการนำเสนอความอย่างมีเป้าหมายในการแสวงหาข้อมูล กล่าวคือด้วยลักษณะที่ประโยคคำถามแบบให้ตอบเนื้อความมีการเสนอความนำเสนอที่ไม่สมมุติเป็นการแสดงความต้องการข้อมูลอย่างจริงจัง ประโยคคำถามชนิดนี้มีบทบาทเพื่อการสอน (didactic) เป็นส่วนใหญ่

เมื่อพิจารณาในภาพรวมแล้วกล่าวได้ว่ามาตุภาษาเป็นภาษาที่มีลักษณะในการแสดงอารมณ์ความรู้สึกและเร้าปฏิสัมพันธ์สูง พบว่านอกจากแม่จะใช้กับทารกแล้วศึกษาภาษาที่ผู้ใหญ่ใช้กันยังมีการใช้ลักษณะแบบมาตุภาษาด้วย เช่น ในกรณีที่ครูพูดกับนักเรียนเล็กๆ นางพยาบาลพูดกับผู้ป่วย และ การพูดกับสัตว์เลี้ยงเป็นต้น กล่าวได้ว่ามาตุภาษาเป็นวัฒนธรรมหนึ่งซึ่งใช้ในการสร้างปฏิสัมพันธ์ทางสังคมและดำรงให้ความสัมพันธ์เหล่านั้นคงอยู่เป็นการอำนวยความสะดวกในการสื่อสารอีกด้วย

7.2 ข้อเสนอแนะ

1. การวิจัยนี้ทำให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างมาตุภาษากับพัฒนาการของทารก อย่างไรก็ตามก็ตีเป็นเพียงการศึกษาภาษาที่ใช้พูดกับทารกในช่วงการเจริญเติบโตตั้งแต่แรกเกิดถึงวัย 12 เดือนเท่านั้น ควรจะมีความศึกษาภาษาที่ใช้พูดกับวัยทารกตอนปลายในช่วงการเจริญเติบโตอื่นๆอีกอาทิวัย 2-3 ปีเพื่อยืนยันในผลสรุปที่ได้จากงานวิจัยชิ้นนี้และขยายขอบเขตความรู้ให้กว้างขวางขึ้น

2. งานวิจัยชิ้นนี้ทำให้เข้าใจถึงการใช้ประโยคคำถามในลักษณะต่างๆ โดยเฉพาะบทบาทของประโยคคำถามในมาตุภาษาได้ดียิ่งขึ้น อย่างไรก็ตามที่น่าจะมีความรู้ในการศึกษาในแง่บทบาทของประโยคคำถามในภาษาที่ผู้ใหญ่สนทนากัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งภาษาที่แม่คนเดียวกับในงานวิจัยนี้พูดกับผู้ใหญ่ (Adult directed speech / ADS) ซึ่งค้นคว้าข้อมูลได้จากโครงการร่วมมือและวิจัยมาตุภาษาระหว่าง Infant Research Center University of New South Wales (UNSW) กับหน่วยปฏิบัติการวิจัยทางภาษาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เนื่องจากงานวิจัยเกี่ยวกับประโยคคำถามในภาษาไทยที่ผ่านมาโดยมากศึกษาในแง่เกณฑ์ทางความหมาย ซึ่งเป็นการศึกษาประโยคคำถามที่ใช้เพื่อการถามเสียเป็นส่วนใหญ่ ในความเป็นจริงความหมายเชิงทัศนคติที่เกิดขึ้นพร้อมกับการถามยังมีการดูหมิ่น เหยียดชอน หรือแม้แต่มีวัจจนกรรมอื่นอาทิการบอก ดักเตือน ทักทาย น่าจะมีการศึกษาประโยคคำถามที่มีการใช้นอกเหนือจากการถามเพิ่มขึ้นอีก

3. การใช้ประโยคคำถามในมาตุภาษาสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอนภาษาได้ อาทิในการพิจารณาคำถามเหมาะสมระหว่างชนิดของประโยคคำถามกับบทบาทที่ต้องการขณะนั้น อาทิเลือกใช้ประโยคคำถามแบบตอบรับปฏิเสธแสดงอารมณ์ความรู้สึก และใช้ประโยคคำถามแบบให้ตอบเพื่อความในการสอน

4. ควรจะมีการศึกษาต่อไปในประเด็นของวัจจนกรรมและบทบาทของรูปภาษาอื่นในมาตุภาษา เช่นการสั่ง